

Syllabus contentorum.

1. Orientii Commonitorium fidelium, cum notis Henr. Leonh. Schurzgleischnii.
2. Christ. Gottfr. Stenzelii Liber de aurium blandimentis veris magis quam blandis.
3. Io. Alrah. Birnbaum de natura ac usu studii antiquitatum liber singularis.
4. Io. Christian. Fischeri selecta et rariora Latini purioris monumenta, ubi habentur a) Frid. Gottfriff Marschall dicti Greiff Panegyricus in obitum uxoris Sophiae Eljab. Schwarzpfeffia. b) Io. Phil. Sleuogtii Progr. de uno studiorum genere seligendo. c) Eiusd. Progr. de hierarchia Romana. d) Christian. Gott. Schwarzii Progr. in obitum Christian Gottfr. Laur. Rinkii. e) Epistola quaedam selectiores virorum doctissimorum e MStis eruta. f) Varia poetica, ut a) Wl. de Hutten Vir bonus. b) Eiusd. Ovis. Nemo. c) Io. Alexand. Brasgiani Náv, Omnis. d) Eiusd. Elegia Mopsus in dolio. e) Io. Pasjeratii Nihil. f) Io. Henr. Aegeri Carmina nonnulla. g) Io. Christ. Fischeri Panegyricus in natalem Frederici III. principis heredi Saxonis Gothani. h) Ei. Oratio de concordia rationis et perspicua elegantiq. latina dictionis. i) Ei. Coméntas de iudicio phisgicum stili Romani vulgo neglecto. k) Inscriptio.
5. Io. Henr. Schusteri Schedion critico-philologicum, in suo genuina indoles linguarum IV. cardinalium, scilicet Germanicæ, Latina, Græcæ ac Hebrææ, simulq. naui quidam in vulgaribus præceptes, nec non aliqua compendia doctrinæ adhibenda ostendantur.
6. Georg. Christian. Hallbaueri Diss. de recta linguarum discernendâ ratione.
7. Eiusd. Diss. de scriptura, eius origine, natura et variis modis, præcipue per litteras ex ere falsas.
8. Christ. Gottl. Ioecheri Diss. de M. Antonii Triumviri Timonio.
9. Sigism. Frid. Dresigii Coméntatio de correctoribus imperii Romani.
10. Io. Christian. Fischeri Diss. de Hubertino clerico Crescentinate, elegantiorum litterarum saculi XV. in Italia instauratore.
11. Erhard. Reuschii Diss. de bibliothecis Romanorum.
12. Mich. Eichenbald Diss. de philothecis variisq. earundem usu et abusu.
13. Io. Henr. Martii Diss. de præcipuis iisdemq. antiquioribus litterarum statoribus ac Macenatisq.
14. Sigism. Fritschii Diss. de præcipuis iisdemq. recentioribus litterarum statoribus ac Macenatisq.
15. Io. Gottlob Guttleri Coméntatio de lectione monumentorum Græcorum Latinorumq. acroamatica et eis in primis dignitate.
16. Sigism. Frid. Dresigii Animadversiones in Fabri thesaurum continuata.
17. Dan. Guil. Molleri Diss. de S. Aurelio Victore.
18. Eiusd. Diss. de C. Fannio.
19. Io. Gottfr. Hauptmanni Diss. de Atticisno.
20. Io. Georg. Eccardi Censura diplomatæ Carolinæ de scholis Osnabrugensis ecclesiæ Græcis et Latinis, ab objectionibus Iodoc. Herm. Nurninghi vindicata.
21. Sam. Florentis Ricini Diss. de professoribus veteris ecclesiæ martyribus.
22. Gottlieb Wernsdorffii Diss. de constitutionum apostolicarum origine, contra Guil. Whistonum.
23. Io. Iust. Spier Diss. qua testimonia patrum V. primorum seculorum de Pauli apostoli itinere in Hispaniam coniecto labefactantur.
24. Alexand. Politi Oratio de literarum Græcarum necessitate.
25. Adr. Stegeri Diss. de insulis sacre dignitatis insigniis.
26. Iac. Perizonii Diss. de rebus atque incrementis Prætorum.
27. Iac. Weidleri Diss. de sacramentalibus.
28. Io. Frid. Sybrii Sententia theologorum nostratum de determinata futurorum contingentium veritate adserta.
29. Io. Iac. Sybrii Diss. de immutabili natura lege.
30. Erh. Reuschii Diss. de episcopo patre spirituali.
31. Io. Georg. Walchii Diss. de variis theologiam tradendi methodis.
32. Eiusd. Diss. de variis transsubstantiationis pontificia.
33. — Historia transsubstantiationis apostolicæ.
34. — Diss. de formulis salutandi apostolicis.
35. — Diss. de formulis salutandi mathematica, ad res theologicas non applicanda.
36. Henr. Klausingi Diss. de eodem argumento.
37. Frid. Iac. Törnhaberi Diss. de eodem argumento.

36. I
 37. J
 38. K
 39. L
 40. M
 41. N
 42. O
 43. P
 44. Q
 45. R
 46. S
 47. T
 48. U
 49. V
 50. W
 51. X
 52. Y
 53. Z
 54. A
 55. B
 56. C

36. Io. Leonh. Frisch Origo characteris Sclauonici, vulgo dicti Cirulici.
 37. Matthia Nicol. Graund Disp. de dominatu pontificis Romani.
 38. Christoph. Matthi Pfaffii Petrus Badius Scapticus reputatq.
 39. Georg. Henr. Ribouii Disp. de controuersijs eruditorum generatim consideratis.
 40. Henr. de Bello nouo Meditationes rationales, quibz veritates quadam philosophice ab
 erroribz sectatorum Wolfii strenue vindicantur.
 41. Io. Dan. Herrnhoudii Progr. de discrimine artis rhetorice et homiletice.
 42. Io. Gottlob Stolze de questione: an concubinatq sit tolerabilior polygamia?
 43. Guft. Georg. Zeltneri Schediafma de theologo suspiciofo.
 44. Gottfr. Christoph. Claudii Responsio ad iudicium Pilgerianas.
 45. Cotr. Dieter. Kochii Progr. de disputatoribus nonnullis in ecclesia medi aui infelicibz,
 nominatim de Felice Vrgellitano et Eligando Toletano pontifice.
 46. Christian. Breithaupti Progr. de nauis Scholasticorum in metaphysica commisis.
 47. Eiusd. Disp. de existentia demonum.
 48. Christian. Wolfii Specimen physica ad theologiam naturalem applicata, fissens notionem
 intellectus diuini per opera natura illustratam.
 49. Iul. Franc. Duue Progr. de propofteris ac fatalibz clericorum quorundam in politicis
 rebus consilium.
 50. Io. Frid. Wuthereus Disp. de aequilibrio affectuum in temperamento choleric-melan-
 cholico, in ordine ad religionem, muneris curam et patientiam.
 51. Gottlieb Sam. Dreueri Disp. de inuidia.
 52. Aug. Mülleri Disp. moralis de propoftermatibus.
 53. Io. Iac. Mülleri Disp. moralis de enuntiationibus.
 54. Ernest. Conradi Disp. de surdorum enuntiationibus.
 55. Christoph. Schreiberi Disp. de cometis.
 56. Georg. Goerzi Disp. de cataclysmo Thuringiaco.
 57. Christian. Schultzens Disp. de baccalaureo.

Genue elbd.

Godofredus Ludouicus Krüger,
 Mulkyenus, me sibi comparauit
 Luedlimb. d. 24. iul. 1742.

sp. 2. p. 8. 1742

1.
2.
3.
4.

5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.

21.
22.
23.

24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.

53.

56

I. N. 7.
DISSERTATIO PHYSICA
DE
COMETIS

Quam

SUB PRÆSIDIO
M. CHRISTOPHORI SCHREIBERI

Publicæ ventilationi

Sistit

JOHANNES ABRAHAMUS Schröder/

STARGARD. POM.

Add. 1. Febr. A. 1665. horis pomeridian.

H. Lg. consuetis.

WITTEBERGÆ,
Typis FRIDERICI WILHELMI FINCELII,

53.

L. N. J.
DISSERTATIO PHYSICA

de
COMETIS

Quam

Summo Praeside

M. CHRISTOPHO SCHREIBER

Publicae venustationi

Summo

JOHANNES ABRAHAMUS SCHREIBER

STARGARD POM.

Ab. et de A. 1765. h. 1765. h. 1765.

M. 1765.

WITTEBEEG.
TYPOGRAPHI WILHELM HINDEL

בגו
Præloquium.

Duo sunt, quæ Jehova primò omnium fecisse dicitur, Cœlum nempe & Terra. Hæc penurium illud fertilissimum est. Hæc benigna illa mater quæ cuncta generat & singulis annis multiplices edit fetus. Ex illa enim nascimur, ab illa vivimus, per illam rescimur, & in illam tandem redigimur universi. *Nemo autem Naturæ usq; eo tardus ac hebes & demissus in terram est ait SENECA, ut ad divina non erigatur, ac tota mente consurgat. Utiq; ubi novum aliquid è cœlo miraculum fulsit. Nam quam diu solita decurrunt, magnitudinem rerum consuetudo subducit. Ita enim compositi sumus, ut nos quotidiana, et si admiratione digna sunt, transeant. Contra minimarum quoq; rerum, si insolita prodierunt, spectaculum dulce fiat. Hic itaq; cœtus astrorum quibus immensi corporis pulchritudo distingitur, populum non convocat. At cum aliquid ex more mutatum, omnium vultus in cœlo est. Sol spectatorem, nisi cum deficit, non habet. Nemo observat lunam, nisi laborantem. Tunc urbes conclamant, tunc pro se quisq; vanâ superstitione trepidat. Quando illa majora sunt, quod sol totidem, (ut ita dicam) gradibus quot dies habet & annum suo circuitu claudit: quod à solstitio suo statim inclinât, & dat spatium noctibus: quod sidem abscondit: quod terras, cum tanto major sit illis, non urit, sed calorem suû intensionibus & remissionibus temporando fovet: quod lunam nunquã implet nisi adversam sibi ac obscurat. Hec tam non annotamus quamdiu ordo servatur. Si quid turbatum est, aut præter consuetudinem emicuit, spectamus, interrogamus, ostendimus. Adeo naturale est magis nova quam magna admirari. Idè in cometa sit. Si rarus & insolita figura ignis apparuit, nemo non scire quid sit? cupit, & oblitus aliorum de adventitio querit; Ignarus utrum debeat mirari an imere? Verissimum omninò est quod SENECA habet: Trahuntur magis homines rerum novitate, quam dignitate. Cometæ verò & alia ejusmodi *Φαινόμενα* spectatu dignissima sunt. Contemplabimur igitur admirandum hoc opus & novitate & dignitate rei allecti. Deus nostris conatibus adsit!*

THESES.

I. Cum juxta subtilissimum SCALIGERUM nominis evolutione sapè deducamur in rei ipsius perceptionem, oportet & nos ante omnia Cometæ nomen explicare. Et quidem cometæ vocem alii origine Græcam, alii Latinam esse volunt. *Illis à κομῆς, quod orno, nutrio, co-*

mo &c. significat, eam derivare placet. *His* verò, quibus Latii in Græcia quærare minus est ad palatum, à *coma* dicta est, cuius imaginem plerumq; repræsentat intuentibus. Unde & Græcè κομήτης, Latine *crinita*, & juxta CICERONEM ac DIOGENEM *concinnata* ac *comata stella* dicitur. PLINIUS libr. 2. Histor. Nat. c. 25. ubi plures Cometarum species suis nominibus distinctas refert, *sidus terrificum* Cometen appellat. Ita enim terrent homines cometa, ut eos admirentur potius, quam rimentur universi. *Crinita sidem Cometarum* AMMIAN. quoq; l. 25. & 30. salutat. Hodie non crinita solum sed & *barbata stella*, quas Græcè *πρωγώνιας* vocant, Cometa dici consueverunt.

II. Sed misso nomine res ipsa nunc erit adeunda, & Cometarum natura ac quidditas indaganda. Ubi oppidò maxima se offert difficultas, quâ nulla in tota Physiologia major esse videtur. Diversissimæ enim de Cometarum quidditate inveniuntur cum veterum tum recentiorum Physicorum opiniones, à quibus præcipuas ordine recensuisse sufficiat. Et *prima* quidem est PYTHAGORÆORUM Philosophorum, qui, ut ex ARISTOT. haud obscure colligitur, & è PLUTARCHO Clariss. LONGOMONTAN. refert, stellas faciunt cometas, quæ non perpetuò visuntur, sed stato tempore in orbem recurrente aperiantur. A quibus parum dissident CHALDÆI, qui Planetas & alias insuper stellas esse sentiebant, quæ aliquandiu quidem lateant, quoniam longè à nobis sint remota, nonnunquam inferius delata appareant ita exigente. Et tum istas appellari cometas, ab iis imprimis, qui nesciunt hos quoq; stellas esse: Evanescere autem videri cum in suam regionem, ætheris nempe profundum, ut pisces in maris fundum referantur. Quæ sententia hodiernum ex parte suos habet defensores. Sunt enim, qui contendunt insolitum hocce *φανόμενον* mundo esse cœvum, & in summitate cœli semper quidem existere, sicut innumeras adhuc stellas obscuras, in Via Lactea imprimis, latere nemo negaverit; sed propter nimiam distantiam minus videri, nisi descendat magis, & in hominum veniat conspectum: Quod tum maximè fieri volunt, quando ex illis supremis veluti nova, seu Cometa, appareat. Enim verò minus probabilis nobis PYTHAGORÆ CHALDÆORUMq; videtur opinio. Quamvis enim cometas stellas esse haud negemus, minimè tamen è Planetarum vel aliarum stellarum ordinariorum numero esse sumus persuasi. Et licet vel maximè insolita hæc *φανόμενα* cum Planetis ac aliis stellis, quæ usitato nomine *fixæ* appellantur, quandam habeant convenientiam, siquidem in iis discernendis visus

De Nov.
Phanom.
c. 2.

visus noster sapius fallatur, nondum tamen plenaria eorundem cum
 hisce congruentia inde elici potest. Aliud enim statuere hic diversa
 cometarum lux diversusq; color svadet. Cum verò eorundem lux à
 reliquarum stellarum luce longè diversa sit, aliumq; ab iis omnibus
 colorem præbeant cometæ, concludi inde aliter nō potest, quam quod
 aliam quoq; atq; diversam à cæteris stellis habeant essentiam. Cæte-
 rum an per naturam fieri possit, quod stellæ istæ, quas cometas esse vo-
 lunt, mox descendere, mox rursus ascendere ad loca summa queant,
 est, de quo valdè dubitamus. Corpus enim ex alto ad loca inferiora de-
 latum, motum requirit perpendicularem, qui tamen stellarum naturæ
 minimè convenire videtur. Eorum verò opinionem quod concernit,
 qui adhuc hodie statuunt cometas mundo esse cœvos, & in Via La-
 ctea præexistere, vel alio quodam loco obscuro, certisq; tantum tem-
 poribus manifestari, non simpliciter rejiciendam esse putamus, si nem-
 pè ut creationem sic quoq; manifestationem cometarum Deo accep-
 tam referant. Qua de re infra prolixius disseremus.

III. Sed ad aliorum quoq; opiniones progrediendum est. Et qui-
 dem de ANAXAGORA ac DEMOCRITO referunt statuisse eosdem,
 quod cometæ nihil aliud sint, quam duarum vel plurium stellarum in-
 ter se mutuo collustrantium concursus. Vel ut Philoſophus recen-
 set, *σύνφασις τῶν πλανητῶν ἀστέρων*. Unde suam hausisse videntur
 opinionem, qui Eclipses lunares mutuam stellarum quarundam in-
 ter se concursum & cum sole adspectum, qualis est Solis & Mercurii
 conjunctio, oppositio, quadratura, aut aliùs sinister intuitus cometarū
 faciunt causas. Sed neq; huic sententiæ accuratiores rerum Physicarū
 scrutatores calculum adjicere poterunt. Initio enim dubium valdè
 est, an in cœlo tales generationes fieri possint, cum cœlum omnesq; in
 cœlo stellæ corpora sint simplicia ac pura, quæ cometis generandis
 materiam vix subministrare poterunt. Et quamvis alii cum LONGO-
 MONTANO ex via Lacæa, quam TYCHO reliquarium censet lucis
 primigeniæ, materiam cometarum decerpant. Alii verò cum KEPLER-
 RO quandam ætheris immunditiem agnoscant, ex qua generentur
 Cometæ, velut aduſcera quædam colorum. Alii tandem effluvia ex
 Sole reliquisq; stellis egredi opinentur, ex quibus in unum globum
 compactis fiat cometa. Nescio tamen an ulla harum opinionum pe-
 ctus veritatis avidum exſaturare queat. Initio enim contra illos pu-
 gnat cœli puritas & subtilitas, quæ è celestissimo stellarum motu patet.
 Planetæ enim in orbibus suis modò ascendunt, modò descendunt, id,

*De Nov.
 Phen. c. 5.
 Epit. Astron.
 l. 1. p. 55. &c.
 23. de Nov.
 Stella in
 Serpente.*

quod fieri non posset, si cœlum crassa ac dura foret substantia. *Post eas destruit absurdorum varietas.* Si enim cometæ, quæ corpora vastissima sunt ex Galaxia, lucis primæ reliquiis, conglobarentur, necessariò aut vacuum esset concedendum, ibi nempe, ubi materia ista ablata, aut partium cœli cum rarefactio, tum condensatio. Et illa quidem propter successionem reliquæ partis cœlestis lucidæ in locum vacui. Hæc verò propter arctiorem coagulationem lucis primæ ad conficiendam novam stellam. Neutrum verò in veritatis schola fidem meretur. Cœlum enim corpus simplicissimum est ac subtilissimum, adeoque partes ejus per rarefactionem dilatari vel per coagulationem condensari posse minus probabile videtur. Quæ in sententia porrò nos confirmat, quod nec sensibus, nec elaboratissimis organis ex ejusmodi conglobatione in reliqua Galaxiæ & cœli regione minor lucis copia sit visa. Quamvis enim TYCHO scribat se in observatione stellæ Anno 1572. hiatum quendam in Galaxiæ margine ad quantitatem lunæ semiplenæ animadvertisse, quæ se ante vidisse nunquam asserit. Valde tamen dubium est, ait Excell. NOTNAGEL. num olim ipse antequam stella illa apparuit omnes singulasq; Galaxiæ partes tam accuratè & distinctè perlustrarit, hiatusq; tam exactam rationem habuerit. Cum & ipse TYCHO non nisi præmissâ protestatione hæc scripserit, quod *conjecturalia solummodo & è probabili verè similitudine allata sint.* Si verò missâ Viâ Lactæ ad effluvia cœlestia confugere velimus, non minor se offeret difficultas. Postis enim in cœlo effluviis, quorum sanè non exigua pars ad tantæ molis corpus complendum requireretur, nõ potest non celerrimus & vix sensibilis stellarum cursus retardari. Nec video, quomodo Mathematicarum observationum certitudo amplius salvari possit, cum procul dubio iis quam maximè impuritates istæ obessent. Sed quicquid sit de ista materia ad efficientem, sine qua nulla generatio fieri potest, regredimur, quam infaustus Planetarum adspectus &c: faciunt. Quis autem non videt eos longè minores esse ad tantum producendum effectum. *Novam corporis Nat. speciem B.* SPERLING. inquit, nullus siderum adspectus, nulla conjunctio, nulla oppositio dabit. Rectè Excell. NOTNAGEL. mirum est, ait, quod Planetis tantam efficiendi vim tribuant, ut novam stellam producere evadant: Quare non ipsis potius Planetis effectum Cometæ tribuunt; Et sic natum breviori via procederet, nec nova sidem producere opus haberet, cum aliàs Planeta natura sua in mundum inferiorem agere nati, novas autem producere species ineptis sint penitus? Sed argumentantur. *Quæcunq;*

cau-

causâ mutâ mutatus sequitur effectus, illa est vera causa. At
mutatis Planetarum aspectibus mutati sequuntur effectus se. Cometa
E. In quo discursu videtur præsupponi, quod Planetarum aspectus
*sint Cometarum causæ, quod tamen *Græcè* non est, & non didicimus.*
 Prius ergo erit probandum, quod cometarum causæ sint aspectus Pla-
 netarum, & tum demum disquirendum an sint causa vera, principalis,
 solitaria & totalis? Quod tamen fieri vix poterit. Etsi enim plurima
 possint dari cometarum exempla, ubi hujus generis configurationes
 fuerunt observatæ, minus tamen firmiter inde concluditur: Ergo illi
 Planetarum aspectus *Græcè* hujus sunt causæ. Si enim veræ cau-
 sæ fuerint, quare non semper iisdem positis ponuntur cometa? Pla-
 cent verba Nobiliss. TYCHONIS, qui hac de re sequentem in modum
 differit: *Si tam levi occasione, ait, tamq; sæpè redeuntibus causis, imò his*
longè valentioribus, nova prodire possunt sidera, sive Cometa, mirum potius
esse debet, quod non quot annis talia illucescant, quam quod rarius cernan-
tur. Quid enim Eclipses lunares, quæ antequam tandem, quid oppositio Jo-
vis vel Martis, aut Martis & Saturni huc faciant, dum crebro tales Syzigia
eveniant, nec per se apud Astrologos magni sint ponderis, præsertim quæ ad
effectum tam rarum tamq; admirationis plenum, hinc derivandum. Præ-
terea haud immeritò ex iis quæstio quis, quare Astrologorum nemo ha-
bitenus potuerit Cometam prædicere, licet exactè Planetarum aspectus ha-
buerit cognitos? Regere quidem & rursus ex nobis quærent, quare
nemo Iridem prædicere quæat, de cujus tamen causa omnes sumus certi? At
quis non intelligit disparitatem causæ & exemplorum: Videlicet Iris
quomodo fiat? Ita B. noster SPERLING. explicat: In guttulas resolu-
tur nubes: Radii solares aut lunares guttulas illas illustrant. Ut sillicidia
singula fulgida quadam sint specula. Illustratæ guttula nunc fulgorem nunc
umbra referunt, & radii fracti ac refracti mimibilem illam Iridis varia-
tem efficiunt. Et hic modus rei in genere est. In specie verò, inquit,
nunquam integer circulus, sed aut semicirculus tantum, aut arcus semicir-
culo minor apparet ob medium oculi inter corpora illa illuminosa & Iridem
situm &c. E. quibus jam patet veras Iridis causas esse: nubes in guttulas
resolutionem, guttularum à radiis solaribus illuminationem &c. Positis hi-
scè semper datur effectus. Quando autem & quo tempore causæ hæ
præstò fuerint, nullus Astrologorum novit. Et hæc causa est, quare ne-
mo Iridem prælagire possit. Quum verò aspectus Planetarum præ-
norint Astronomi, adhuc manet quæstio, quare Cometas prædicere
nequeant.

IV, *Tertio* succedit opinio, quæ ex PLUTARCHI recessione est
ARI.

ARISTOTELIS. Hic nempe postquam ANAXAGORÆ, DEMOCRITI, PYTHAGORÆ, HIPPOCRATIS aliorumque opinioniones rejecerat, suam proponit sententiam, quod Cometae sint ignita Meteora, diuturna, in suprema aëris regione genita ex halitu pingvi & viscoso, qui ex se vel in omnes, vel in aliquas partes radios mittit, comamque aut barbam spargit, ac certae alicujus stellae dominio subicitur. Ita ergo quatuor causas explicat ordine. *Causam efficientem* dicit esse calorem supremæ regionis aëris & coelestium siderum. *Materiam* exhalationem pingvem, siccam & calidam eamque copiosam, quæ non simul & semel colligatur, aut citò deflagret, sed augeatur subindè & continuetur novâ habituum accessione. Idque propterea, quod cometae diu sæpius conspiciantur. *Formam substantialem & specificam* eandem cum Elementorum formis esse putat: *Accidentalem* verò in inflammatione consistere. *Finem* denique prænunciare calamitates, famem, pestem ac bella. Quæ sententia cum non paucos post ARISTOTELEM invenerit bastatores, uberior erit examinanda. Et quidem (1) falsitatis eam arguit *cometarum quantitas*. Corpus quippe cometarum ut plurimum terrenò majus est. Ut adeò impossibile videatur tantam ex terra habituum copiam elici posse, quæ ad producendum cometam sufficiat. (2) *Observatio Mathematica*, quod Parallaxis cometarum Lunari semper minor sit, nunquam planè nulla, aut certè insensibilis. Unde sequitur cometam Lunam semper altiore esse. *Quò enim Parallaxis alicujus Phænomeni minor est, eò altius est ipsum Phænomenon*. TYCHO BRAHE hac de re sic habet: *In eo quod Thaddeus illic concedit cometas in æthere generari posse omninò illi suffragor. Nam & in aliquot postmodum visis id ita se habuisse sequentibus libris luculenter demonstro, adeoque in illustri illo anno 1577. conspecto, quem ipse THADDÆUS ab initio inter Elementaria reponere non dubitavit; Licet postea re omnimelius perspecta sententiam mutarit debitòque suo loco caelestium mundo adlocuarit. Sed quod is etiam quosdam cometas infra Lunam generari admittit, nullatenus illi adsentior. Omnes enim qui revera cometae sunt (nam de Phasibus & ignitis meteoris nò loquor) omnino supra Lunam in æthere mundi regione procreari nullum est dubium.* (3) *Cometarum conspectus*, quippè non ex hoc vel isto tantum terræ tractu, sed ex universo Horizonte conspiciuntur & sic meteorum neutiquam esse possunt. (4) *Motus*, quo de B. SPERLING. inquit: *Quis credat cometam per sex aut septem annos, imò per integrum annum in Elementari regione per novæ materie jugiter accensa successionem tam regulari & constanti motu moveri? Si quid observatum nonnunquam in aëre,*

aëre, non protinus Cometa fuit, cum plura dentur Phenomena. Et TYCHO
 de cometa Anno 1577. ait: *Quis veri potest, si cometa in Elementari re-*
gione flagrans, aliquid dignum meteorum, prout dicunt Peripatetici, exti-
tisset, ut tam regulari ac constanti ductu portionem circuli maximi, Spha-
rum in duo aequalia differentis exactissime designasset? Consentaneum e-
nim est vagabundo & irregulam motu erraticum descripsisse ductum, sive
quo materia ipsa pabulum quærens affectaret, sive quo violenter vel vi si-
derum aut ventorum impelleretur, in quorum neutro regularem & unifor-
mem ductum circuli in Sphæra maximi, ubiq; & toto durationis tempore
retinere poterunt. (5) *Duratio, quæ de SENECA: Omne quod, ait, causa Natur.*
temporalis accendit, cito intercidit: Sic facies ardent dum transeunt, sic ful-
mina in unum valent istum: Sic quæ transverse dicuntur stellæ prætervo-
lant & secant aëra. Hi autem aliquid agunt & vadunt & tenorem suum
servant paresq; sunt. Nam alternis diebus majores minoresve fiere, si
ignis esset collectivus, & ex aliqua causa repentinus. Minor enim esset ac
major prout plenius aletur, aut malignius. Dicebam modò nihil diu-
turnum esse, quod ex arsit aëris vitio, nunc amplius adjucio: Mori ac stare
nullò modo potest. Nam & fax & fulmen & stella transcurrens & quis-
quis alius est ignis aëre expressus, in fugam est nec apparet nisi cum cadit. Co-
metæ habet suam sedem, & ideo non cito expellitur sed emittitur spatium su-
um, nec extinguitur sed excedit. Equibus omnibus sequentia contra
Peripatum fluunt argumenta. Primò: Nullum Meteorum est in cœ-
lo. Meteora enim sunt effluviõrum impressiones & affectiones. Ef-
fluvia autem è mixtis corporibus fluunt propter impuritatem. Quæ
negatâ negantur effluvia, negantur Meteora: Cometæ vero sunt in
cœlo, E. non sunt meteora. Secundò: Nullum meteorum regulari
& constanti movetur motu: Cometæ moventur regulari & constanti
motu. E. Tertio: Quæcunq; aëer creat, brevia sunt, nascuntur in re-
fugaci & mutabili. Nam quomodo, ait SENECA, potest in aëre aliquid
idem dici permanere, cum ipse aër nunquam idem permaneat? Fluit semper
& brevis illi quies est: Ita exiguum momentum in alium quam in quo sue-
rat statim vertitur. Nunc pluvius, nunc serenus, nunc inter utrumq; varius.
Fieri non potest, ut ignis certus in corpore vago sedeat, & ita pertinaciter
hæreat. Subsumo: Cometæ non sunt breves, non facile intercidunt,
sed aliquot menses conspici possunt: ergò non creantur vel forman-
tur in aëre. *h. cap. 22.*

V. Peripateticos reliquamus & aliorum opiniones persequamur.

B

mur. Ubi oppido se nobis offert HERACLITUS Ponticus, qui Cometa dicebat esse nubem sublimem à sublimi illustratam luce. Similem causam afferebat pogoniarum seu barbatarum trahitum, columnarum & similia. Verum quò minus subscribamus huic sententiæ ante adducta svadet ratio. Videlicet & nubes Meteorum est. Meteora autem in cœlo nulla sunt. Cometa ergò nubes esse nequit.

VI. Sed nec *QUANTO* eorum prætereunda est opinio, qui Cometa pro particula quadam aëris habent, quæ ab aëre terre proximo per tempestates sit avulsa & in altum delata, à solis verò radiis non aliter quam nubes solent, illustretur, & propter annuam terræ revolutionem, velut ipsi loquuntur, lationem, nostris oculis objiciatur. Atque hæc sententia eruditissimis etiam viris, qui non parum in observationibus cœlestibus sibi tribuunt, placere intelligitur. Enim verò à præconceptis opinionibus liber nil facile, quod pace aliorum dixerim, sententiæ huic tribuet. Per eam enim adhuc Cometa in aërea quadam regione sub æthere manent. At post tot accuratissimas Mathematicorum observationes, ea tandem animis eruditissimis sententia, Cometas in æthere & cœlo, quod vocant Planetario, esse. In quam rem supra dicta notentur.

VII. Nos examinatis, vel recensitis potius, aliorum cum Veterum, tum recentiorum Physicorum opinionibus denuò adjicimus nostram, dicimusque cum Nobilissimo TYCHONE, CRUGERO, SPERLINGIO, NOINAGELIO, HELWIGIO, aliisque cum Physicis tum Mathematicis Clarissimis: *Cometas esse stellas ex singulari Dei consilio ad certum tempus conspicuas. ex radiorum solarium transparentia lucentes, in regione Planetarum mobiles & habitudinem ac distantiam à cæteris stellis insigniter mutantes.* Quæ definitio absolvitur genere & differentiâ. *Generis* locum explent *stellæ*, quæ in duplici sunt differentiâ: *Erraticæ & Fixæ*, & utraq; denuò vel *ordinariæ* sive perpetuæ, vel *extraordinariæ* seu temporariæ. Nostra mens est, Cometas stellas esse, sed erraticas & extraordinarias. Equidem sunt, qui ad stellas eos neutiqvam referendos esse pluribus probare conantur argumentis, quorum aliquot à B. SPERLINGIO congesta huc transcribemus. Argumentantur I. O. stella certis apparet temporibus. Cometa non apparet certis temporibus. E. non sunt stellæ. II. O. stella est globosa: Cometa non sunt globosi, sed vel comati vel barbati. E. non sunt

Exercit.
Phys. l. 3.
exercit. 4.
Proposit. 4.

sunt stellæ. III. O. stella certum & regularem motum habet: Cometa certum ac regularem motum non habent: E. non sunt stellæ. IV. O. stella est pars cœli: Cometa non est pars cœli: E. non est stella. V. N. stella occupat tertiam cœli partem: Cometa occupat tertiam cœli partem. E. non est stella. Minorem probant autoritate Philosophi, quem scribunt vidisse, qui tertiam cœli occupaverit partem. VI. N. stella augetur, minuitur & absumentur. Cometa verò augentur minuuntur & absumentur. E. non sunt stellæ. Minor probatur, quia observatum est cometas primum exiguos esse visos, deinde verò absumptos paulatim crevisse, rursus crevisse donec iperierinct. VII. Q. Phænomenon neq; ad fixas, neq; ad erraticas stellas spectat, illud stella non est: Cometa neq; ad fixas, neq; ad erraticas stellas spectat. E. stella non est. Verùm longè minora hæc sunt, quam quod nos, à vera sententia dimovere queant. Ad (1) & (2) Resp. *Disting. inter stellas ordinarias & extraordinarias.* De illis quidem verum est, quod certis & statis temporibus appareant, quodq; sint globosæ. Sed quid hæc contra Cometam, qui extraordinaria stella est? Ad (3) Resp. falsam esse Minorem, quod sc. cometæ regulari destituantur motu. *Sideris proprium est, ait SENECA, ducere orbem; at qui hoc an Cometa alii fecerint nescio, duo nostra ætate fecere.* Ad (4) Resp. falsam esse Majorem, quod nempe stellæ sint partes cœli. Sunt quidem stellæ in cœlo, sed non de cœlo. Ad (5) Resp. Minorem & hæc falsam esse. Quale enim quantumq; hoc foret meteorum quod tertiam cœli occuparet, partem? Ad (6) Resp. Dist. inter id, quod augeri &c. videtur, & quod revera ita se habet. Videntur quidem cometæ minui & consumi (augeri tamen nunquam, cum pleno lumine se statim ostendant, ut experientia comprobat.) Sed verè non minuuntur, aut consumuntur. Quod verò minores sub finem conspiciantur, inde fit, quia quotidie altius elevantur, donec planè visui nostro subtrahuntur de quo paulò post plura. Ad (7) tandem Resp. Minorem negando, E. præcedentibus enim constat cometâ referendum esse ad stellas erraticas extraordinarias. Manet proinde sententia nostra, quod omninò cometæ sint stellæ.

IIIX. *Misô Genere Differentiam* contemplabimur, quæ nobis sistit Cometarum efficientem, finem tempus, figuram, locum & motû, *Causa efficiens est DEUS GLORIOSUS, cui soli ut creationem Cometarum non minus, quam aliarum stellarum vendicamus, sic quodque*

De Nov.
Phæn. c. 4.

eorundem manifestationem transferimus. Cum enim neq; Elementari, neq; aliâ quâdam occulta ac cœlesti generatione, neq; aliô quodam modô naturali fieri cometas supra probaverimus: Ideô necessariô ad aliam quâdam causam recurrendum esse nobis videtur, quæ naturæ limites transcendat & evagetur. Novimus quidem quod Philosophi alias non sit temerè ad causam supernaturalem recurrere, quod tum imprimis valet, quando aliæ causæ præsto sunt: quia tamen ea est Cometarum conditio, ut nisi apertam naturæ vim importare velimus, causam aliam præter supernaturalem dare haud queamus. Agnoscit nec ipsum Cl. LONGOMONTANUS: *Principiô, inquit, in efficiente, novorum Phænomenorum cœlestium, quæ ordine causarum prima occurrit, nihil certè aberrabimus, quando ipsam ad Deum omnium rerum creatorem ac Dominum devolvimus: Præcipuè cum natura leges hæc nova & subitanea cœlestium generatio excedere videatur, quippè quæ nullum certum naturæ cursum aut temporis in ea periodum & restitutionem observat atq; metitur: Adèd ut hic & ubiq; habeat locum illud Psalm. CXV. 5. Deus noster in cælo est, quodcumq; voluit fecit. Item Pl. CXXXVI. 6. Qui quid placet sibi Jehovah facit in cœlis ac in terra per maria & omnes abyssos.*

IX. Non autem frustra Deus jubet prodire Cometam, sed certi peculiarisq; finis ergò. Est autem finis Cometarum duplex, universalis nempe & particularis. Ille rursus vel absolutè talis est, vel respectivè *Absolutè universalis* Cometarum finis est GLORIA DEI. Omnia enim ad gloriam Dei. Omnia propter unum hoc ens sunt, quod non est propter aliud præter se. *Respectivè universalis* quis sit? disceptant inter se autores. Inveterata plerorumq; opinio, quam ab initio statim, quô primùm Cometa vîsi sunt, viguisse legimus, hæc est, Cometas nil boni significare. Ουδεις νομήτης ὄσις ἔκκαθεν Φέγει, communis erat Græcorum versiculus, cui se magis quam ARISTOTELI tribuere Cl. LIPSIUS scribit. Græcos hæc in parte secuti sunt Latini. Ita enim CICERO: *Ab ultima, inquit, antiquitatis memoria notatum est, cometas semper calamitatum prænuncios esse.* Ita TIBULLUS:

— bellis mala signa Cometes.

LUCANUS, l. 1. *Ignota obscura viderunt sidera noctes
Ardentemq; Polum flammis celoq; volantes.
Obliquas per inane faces crimemq; timentis
Sideris & terris mutantem regna Cometem.*

VALER.

A Jove fatales ad regna iniusta Cometa

Imò in Deorum numerum Cometam retulisse Romanos Romaq; in templo superstitione coluisse DUDITIUS testatur; Quam superstitionem etsi merito Ethnicis inquamus, non possumus tamen, illicò iis subscribere, qui nimis leviter de stupendo hoc miraculo sentiunt, & nò modo dubitant. Cometam quicquam significare mali, sed bonam potius fortunam indigitare afferunt. In qua sententia fuerunt THOMAS ERASTUS Medicus superiori seculo Clariss. Subtiliss. SCALIGER. ANDREAS DUDITIUS trium Imperatorum FERDINANDI I, MAXIMILIANI II & RUDOLPHI II. Consiliarius & orator primarius, vir in omni scientiarum genere versatissimus, & ex parte ELIAS MAJOR, qui superioribus hujus seculi annis ERASTI & DUDITII commentarios de Cometarum significatione recudi curavit, suumq; de Cometis *Exodo* & *v* adjecit. Duæ a. sunt, quibus de Cometarum significatione. Sententiam corroborare nostramq; destruere conantur. Videlicet I. inquit, multas clades esse visas, ubi nunquam Cometæ apparuerint. Et contra multos cometas, quos nulla unquam, subsequuta sit mortalium perniciēs. *Quis*, inquit DUDITIUS, *motus fuit vel major vel memorabilior; quod bellum deteriori illo quod paucis abhinc annis in Hungaria gestum est? cum SOLYMANNUS Ottomanorum Regum potentissimus quingentis hominum millibus Pannoniam complevisset? Munitissima illa non solum harum regionum, sed universi etiam Christiani orbis propugnacula, Julia & Zigetum capta & excisa sunt &c. pone tibi ante oculos quæ tùm fuerit per Germaniam, Galliam, Italiam, alias Provincias armorum hominum concursatio &c. Hos tamen tantos tumultus, hos tantos motus, hoc tam memorabile bellum, tam magnas illas strages & vastitatem, ipsam deniq; formidolosi Christiani populis Tyranni mortem, quis rerum humanarum, bellorum item & vitæ necisve Regum dissipator, autor & prænunciator Cometes portendit? Mortuus est non multò post Cypri everfor ac Triumphator Solymani filius & successor. Mortuus item Sigismundus Augustus, Sarmatarum Rex potentissimus cum uxore Catharina Austriaca letissima Regina, Divus Ferdinandus, Cæsar, plurimiq; alii Principes in Europa & alibi latentibus, nec tamen unquam apparentibus Cometis. Hactenus ille. SCALIGER verò existimare, inquit, à Cometa Regem interfici ridicula dementia est: tantò magis everti provinciam. Multi sunt à nobis Cometa visi, quas nulla unquam in tota Europa*

Exercit. 79.
sect. 2.

Subsecuta est mortalium perniciēs. Et multi Clariss. viri fato suo functi sunt. Multi everſi Principatus, pessimata familia; innumerabilis, sine ullo Cometæ inditio. ERASTUS duos annos 1576. & 1578. quibus Cometæ fulserunt maximè salubres fuisse commemorat in peculiari quodam de cometis tractatu. Et hoc primum est, quod urgent. II. dicunt: Impossibile esse quod Cometæ tot tantaq; mala, quæ illis vulgò adscribi solent, queant efficere. Tenenda nobis hic est regula certissima, ait ERASTUS, non quicquid post aliud sequitur, ab eo, quod præcessit, efficitur. Sed nec significare posse idem asserit ERASTUS. Cum enim inquit, sit naturale corpus supra naturam nil indicare potest, nisi à substantia intelligente ad id destinata cogiterur. Et paulò ante scribit: Si Cometæ affirmantur supra dictorum aliquid significare, omninò necessarium est, ut cum eo connexionem eandem habeant, quam signum cum re signata, quod tamen affirmari de iis nequit.

X. Hæc ista sunt tela, quibus nos petunt adversarii. Ubi mirandum meritò, quod cum omnibus ferè terrarum incolis terrorem incusserint hæc cœli Phænomena, soli illi relicti sint, qui præ aliis Cometæ tantum bona ominari dixerint. Verum cum singuli ex ARISTOTELE Cometæ nil nisi Meteora quædam ignita in aëre apparentia esse statuant, salvis suis hypothesibus vix aliter sentire potuerunt. Tum enim omninò nulla est connexio signi cum re signata. Si verò misâ hæc hypothesi ad DEUM faces hæc referamus; quod omninò fieri debet, illicò ad significandum tam insignem affectum sufficientia fient terrificæ hæc sidera. Exempla autem quibus probare conantur viri citati, multas accidisse clades, multos decessisse Reges, aliaq; innumera penè contigisse mala, ubi nulli apparuerint Cometæ, prorsus nostræ sententiæ non obesse putamus. Quis enim scripsit aut dixit unquam, omnes vel memorabiliores, tantum, quæ in universo sunt mundo, calamitates casusq; tragicos à Cometis semper prænunciari? Solius DEI hoc opus est, qui non uno semper eodemque modo nobiscum agit, sed in annuntiandis præsertim pœnis, pro paterna voluntate ac imperferutabili iudicio suo mille modis variat. Sufficit, quod nunquam impunè aut frustra apparuerit Cometa. Quanta enim hominum strages, quanti q; tumultus insecuti sunt Cometam Anno 1618. omnes adhuc Germaniæ perterriti incolæ. Nec minores ferè Russia, Polonia, Litvania, aliaq; Regiones finitimæ paucis retro annis expertæ sunt

sunt motus & clades, quas significasse Cometam Anno 1652. nullum apud nos est dubium. Et quid dicam de Cometa, qui Anno 1661. apparuit? Hunc terrificum illud Turcarum bellum cum Christianis haecenus in Pannonia gestum, notasse, nemo facile negabit, imprimis, quod bellum illud eò, quò Cometa videbatur tempore, nemine nostrum de isto cogitante, non alia ratione, quam subsequenter annis experti sumus, à Clarissimis quibusdam Astrologis prædictum sit & præaunciatum.

XI. Ridiculum autem imprimis videtur, quod ERASTUS significationem mali propterea denegat, quia bini Anni 1556. & 1558. quibus apparuerunt cometæ, salubres fuerunt ac prosperi, quasi verò eò statim, quò apparent anno, malum sequi debeat; vel omnibus etiam locis è quibus videntur, infortunium imminere. Taceo quod falsum quoque sit iis annis planè nullum accidisse casum Tragicum. KEPLERUS enim istis turbas inter Reges Hispaniæ & Galliæ inq; Livonia per Teutonicos & dissidia occulta inter Ferdinandum & Carolum Fratrem adscribit. Sic pro manifesto habetur, Cometam qui Anno 1558. in Augusto vitus est, Caroli V. obitum, qui 21. Septembr. ejusdem anni contigit, præaunciasse.

XII. Dum verò tantum Cometis tribuimus, mens nostra non est Cometa esse causas naturales tantorum malorum, eademque efficere posse. Quis enim bellum illud Europæum, quod à Cometa Anno 1618. indicatum est, ab unico isto effectu ac continuatum esse dixerit? Sanè effectus iste tantus fuit, qui nec cum cæterarum stellarum operationibus, neque cum Cometa ipso, si pro causa ponatur propria, proportionem habuerit ullam. Non ergò causa, sed signum tantum est Cometa, cum omnino verum, quod ERASTUS inquit. Non quicquid ad illud sequitur, ab eo, quod processit, efficitur.

XIII. Sed misè sine ad *tempus* Cometarum progredimur, quod duplex est, creationis sc. & apparitionis. Hoc respectu providentiæ divinæ certum est & determinatum: Respectu ipsius cometæ autem jà longius, jam brevius. *Illud* non omnes eodem explicant modo. Alii n. putant cometas tum demum fieri & à Deo creari, quando apparere solent. Quæ sententia malè ex eo, à quibus improbatur, fundamentum, quod Deus à creationis opere cessasse in Scripturis dicatur. Si enim hoc ita simpliciter intelligi debet, ubi manebunt miracula? Ubi insoliti eventus alii? quorum tamen efficiens præter DEUM da-

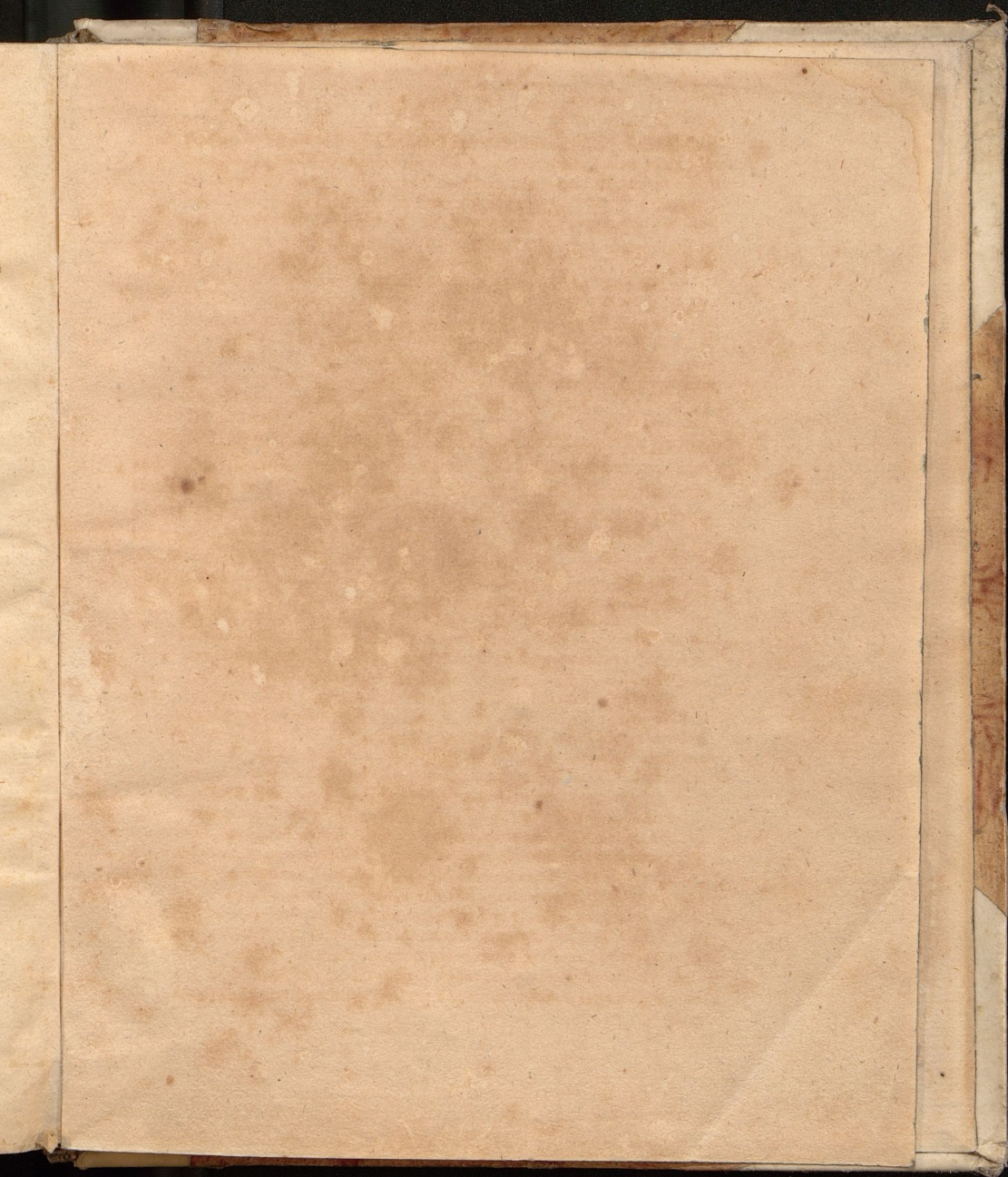
ri

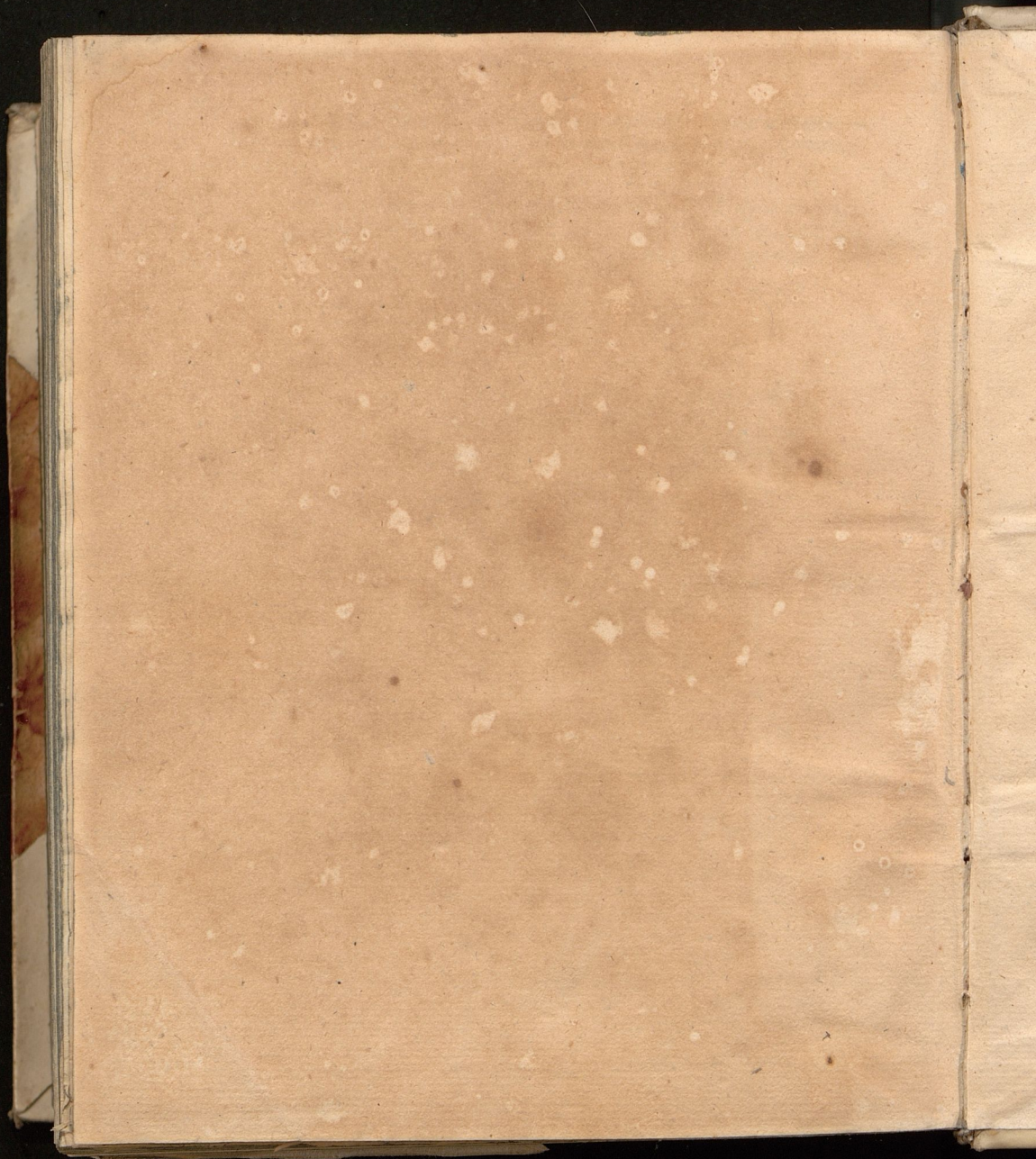
si nullatenus potest. Quare jam dicimus verè quidem Deum à creatione specierum nondum integrantium quievissè, potestatem tamen sibi non ademisse nova planè inusitata & extraordinaria faciendi. Alii quamvis lubenter concedant Deum posse miraculosos effectus hodiernum producere, putant tamen tempus existentia cometarum idem cum tempore reliquarum stellarum omnium esse, diem nempe I. Hexaemeri quartum, & sic volunt Cometas jam dum in coelo præexistere & certo tantum tempore manifestari. Fundamentum eorum est, quod Cometæ non deflagrent aut pereant, ut vulgò creditur, sed se tantum abscondant, eò usq; nempe ascendendo, ut propter nimiam distantiam à nobis amplius videri nequeant, sicuti idcirca Cometam A. 1618. 1652. & 1652. accuratissimè est observatum, nec alia est ratio istius, quem præsentem videmus tempore. Quo minor enim apparet, eò magis ascendisse deprehenditur. Idem etiam Nobil. TYCHO de stella fixa A. 1552. testatur. Quà de re quid sentientium, futura tempora nos facient certiores

XIV. *Locus* Cometarum quamdiu nobis videndi exhibentur, est regio Planetarum. Unde SENECA: *Cometas stellis immixtos videmus per superiora labentes.* *Figura*, quam præbet transparentia radiorum solarium, jam major, jam minor est, pro majori ac minori densitate ac raritate substantiæ. *Motus* est vel primus s. communis ab ortu in occasum: vel secundus s. proprius, isq; ut plurimum à meridie in septentrionem. Sed tantum!

SOLI DEO GLORIA.

11 154893

AB: 154893

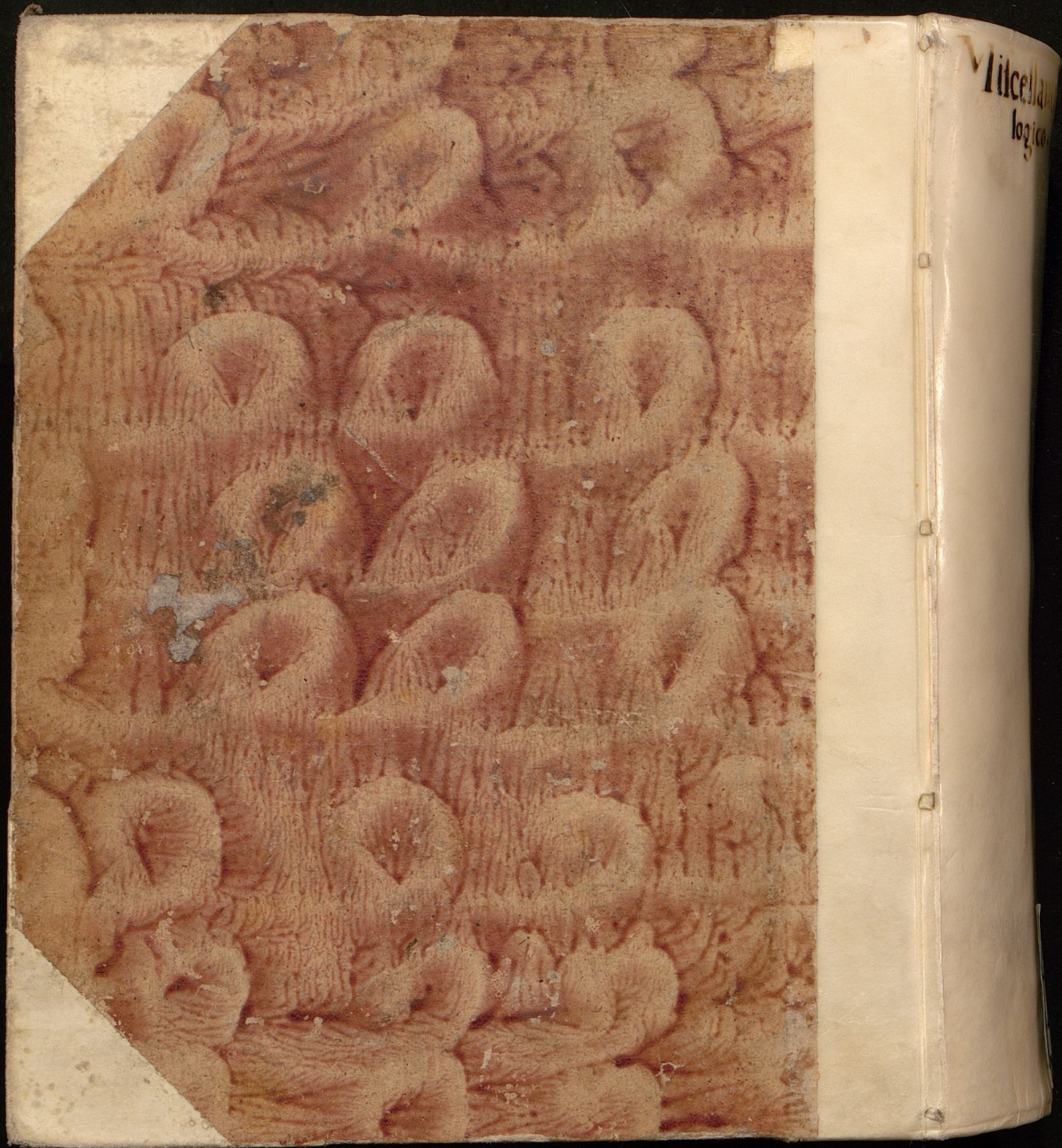
ULB Halle 3
003 313 859

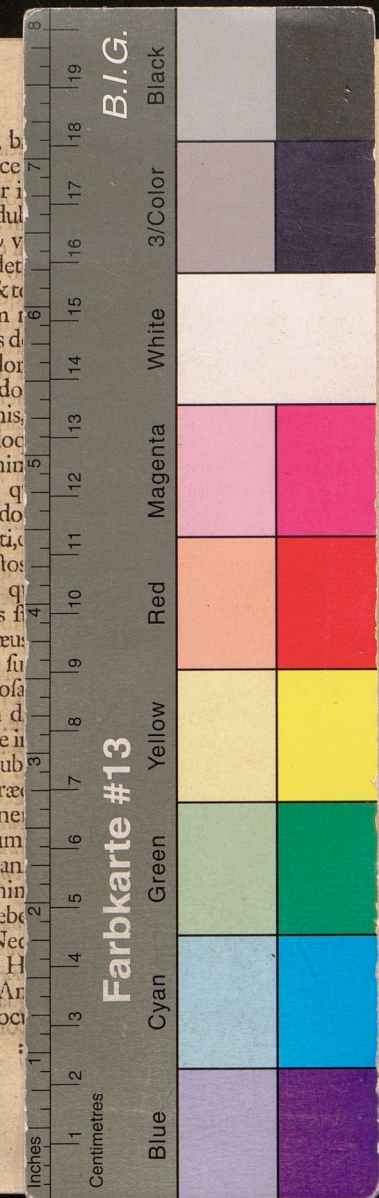

81

VD 77

53.

56

I. N. J.
DISSERTATIO PHYSICA
DE
COMETIS

Quam
SUB PRÆSIDIO
M. CHRISTOPHORI SCHREIBERI

Publicæ ventilationi
Sistit
JOHANNES ABRAHAMUS Schröder/
STARGARD. POM.

Add. i. Febr. A. 1665. horis pomeridian.
H. Lq. consuetis.

WITTEBERGÆ,
Typis FRIDERICI WILHELMI FINGELII.

53.

